

So US foreign policy in the region is focused on dismantling possible cooperation between abovementioned key players, by all available means, using traditional historic contradictions between key stakeholders.

Under such conditions support of new world order becomes more and more difficult task for US. So called revisionist powers become more active. Role of such countries as Ukraine, that at the current stage are balancing in grey geopolitical zone, is rising. From one side our current geopolitical situation is challenge for Ukraine's national security, from another — it is an opportunity. It can be a decisive argument for fast European and Euroatlantic integration of our country in order to guarantee our contribution to the Western World.

Keywords: USA, strategy, national security strategy, geopolitics, isolationism.

УДК 323:351+316.77

П. В. КРИСЯК

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА НАСЕЛЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН (НА ПРИКЛАДІ РОЗГОРТАННЯ «КУЛЬТУРНИХ» ЦЕНТРІВ У ЄВРОПІ)

Розглянуто особливості інформаційно-пропагандистського впливу Російської Федерації на населення європейських держав через «культурні» центри, створювані на їхній території, а також діяльність таких «культурних» центрів на тимчасово окупованих територіях України.

Ключові слова: інформаційно-пропагандистський вплив, інформаційна війна, Російська Федерація, російська гібридна агресія, російська пропаганда, «культурні» центри.

Крысяк П. В. Информационно-пропагандистское воздействие Российской Федерации на население зарубежных стран (на примере развёртывания «культурных» центров в Европе)

Рассмотрены особенности информационно-пропагандистского воздействия Российской Федерации на население европейских государств через «культурные» центры, создаваемые на их территории, а также деятельно-

сть таких «культурних» центрів на временно окупованих територіях України.

Ключевые слова: інформаційно-пропагандистське вплив, інформаційна війна, Російська Федерація, російська гібридна агресія, російська пропаганда, «культурні» центри.

Krysiak Pavlo. Informational propaganda influence of the Russian Federation on the population of foreign countries (for example, the deployment of «cultural» centers in Europe)

The peculiarities of the informational and propaganda influence of the Russian Federation on the population of European states through the «cultural» centers created on their territory, as well as the activities of such «cultural» centers in the temporarily occupied territories of Ukraine are considered.

Keywords: information and propaganda influence, information warfare, Russian Federation, Russian hybrid aggression, Russian propaganda, «cultural» centers.

Гібридний метод агресії, який застосовує Російська Федерація не лише по відношенню до України, а й до демократичних держав загалом, поступово руйнує звичний для суспільства світовий порядок. Системна дискредитація міжнародного права, проблема кордонів, перетворення міграційних процесів на зброю, втрата довіри до медійних систем, новий після холодної війни виток пропаганди — лише невелика частина тих явищ, які формує та підтримує Російська Федерація.

Незважаючи на, здавалося б, масштабні викриття російської пропаганди як окремими політологами, так і цілими колективами дослідників, численні рішення про протидію російській пропаганді, з цим феноменом доводиться стикатися постійно. Спроби протидіяти, зокрема випадки з журналістами російських мас-медіа Sputnik і RT, яких не допустили на зустріч керівників ЄС чи керівників держав — членів ЄС, мають епізодичний характер.

Як зазначає Д. Дубов, «... видима частина «айсберга російської пропаганди» (Sputnik, RT, кібератаки і використання соціальних мереж) набагато менша від тієї планомірної і масштабної «підводної частини», яка майже не привертає уваги громадськості: робота з експертною думкою, робота з іноземною молоддю, відновлення мережі організацій прикриття, розгортання «культурних центрів»

у західних країнах, залучення у свої компанії західних артистів, художників і режисерів»¹.

З огляду на викладене дослідження так званої підводної частини айсберга російської пропаганди є актуальним.

Упродовж останніх років вітчизняні та іноземні експерти ведуть науково-аналітичні дослідження, вивчаючи цілі, механізми, технології і засоби російської гібридної (зокрема інформаційної) агресії в Україні та Європі.

Одна з останніх публікацій (лютий 2017 р.) — монографія фахівців українського Національного інституту стратегічних досліджень «Світова гібридна війна: український фронт»², в якій уперше у вітчизняній та світовій науці глибоко досліджено явище сучасної гібридної війни на прикладі російської агресії проти України. Детально розглянуто причини і передумови російської агресії проти України, стратегічні цілі Російської Федерації (РФ), а також особливості ведення гібридної війни в різних вимірах: воєнному, політичному, економічному, соціальному, гуманітарному, інформаційному.

Деякі аспекти ведення Російською Федерацією інформаційної війни проти України та особливі механізми пропаганди відображено у працях Г. Почепцова, А. Ослунда, Л. Гудкова, Г. Ревзина, К. Рогова, Г. Перепелиці, Т. Березовця, Р. Ортунга, О. Бондаренка. Використанню особливих мовних конструкцій у медіа просторі приділяли увагу експерти М. Брук, А. Морозов, Ю. Латиніна. Застосування Росією соціально-комунікаційних технологій для реалізації своїх зовнішньополітичних цілей відображено в працях Т. Ісакової, М. Хилька, Г. Павловського, О. Хоменка, Н. Слухай.

Діяльність російських «культурних» центрів в Європі частково розглянуто³. Однак цілісного бачення проблеми інформаційно-пропагандистського впливу Російської Федерації на населення іноземних держав через «культурні» центри на їх територіях наразі бракує.

Одним з елементів гібридної війни, яку протягом останніх 20 років російські спеціальні служби ведуть проти України та її партнерів — країн західної демократії, є діяльність так званих російських культурних центрів. Завдання російських спецслужб

полягає в тому, щоб за допомогою «культурних» центрів, які фінансує і контролює уряд РФ, сформувати в інформаційному полі країн Європи політичні «групи підтримки», які б просували альтернативну проросійську думку.

Першими кроками Президента РФ В. Путіна в цьому напрямі було розпорядження від 2 лютого 2010 року про створення Фонду підтримки публічної дипломатії імені Горчакова. Цей фонд є російською неурядовою організацією зі штаб-квартирою в Москві. Офіційне призначення фонду — просувати зовнішньополітичні інтереси Росії; формувати за кордоном сприятливий для Росії громадський, політичний і діловий клімат; залучати до зовнішньополітичних процесів інститути громадянського суспільства⁴.

Фонд здійснює фінансову підтримку ЗМІ та інформаційних ресурсів, орієнтованих на сприяння реалізації вищезначених цілей. Утім, як свідчать факти, реальна діяльність співробітників фонду суттєво відрізняється від задекларованих статутних цілей.

Фонд підтримки публічної дипломатії імені Горчакова вперше згадується у звіті Бюро з питань захисту Сатверсме (Латвія) — військового інституту державної безпеки Латвії (2012 р.). У звіті йдеться про те, що фонд здійснює фінансову допомогу в проведенні заходів, метою яких є імітація підтримки громадянського суспільства. Варто зазначити, що Бюро є головним органом латвійської держави, що здійснює розвідувальні і контррозвідувальні функції.

У березні 2013 року Естонія відмовила у в'їзді до країни п'ятьом співробітникам фонду, які мали брати участь у роботі конференції «Балтійський діалог-2013». Свою відмову естонські чиновники обґрунтували тим, що надана інформація про мету і умови перебування представниками фонду в країні була недостовірною.

З достовірних джерел відомо, що цей фонд виступає легальним прикриттям для створення так званих вербувальних центрів і просування інтересів РФ у культурно-політичне і фінансово-економічне життя країн, на території яких діють представництва організації.

Крім Фонду підтримки публічної дипломатії імені Горчакова, в країнах Європи під егідою російських посольств і під дипломатичним прикриттям успішно працюють й інші російські «центри культури і дружби». В Італії такими центрами є Росспівробітництво і Російський центр науки і культури⁵. Цікаво, що обидві, формально незалежні одна від одної організації очолює Олег Осипов, професіональний журналіст, який понад 20 років працював кореспондентом інформаційного агентства ТАРС як у Москві, так і за кордоном.

З 2010 року представництво російського урядового агентства Росспівробітництво при Посольстві Російської Федерації в Італії почало активну роботу. Метою цього агентства офіційно є зміцнення двосторонніх зв'язків між Італією і Росією в культурно-гуманітарній сфері, сприяння у встановленні контактів у галузі науки і спорту, надання підтримки співвітчизникам.

24 листопада 2011 року в Римі було відкрито Російський центр науки і культури (РЦНК). На церемонії відкриття Центру глава представництва Росспівробітництво в Італії Олег Осипов запевнив, що РЦНК у Римі — це тільки перша ластівка. Надалі агентство планує поширювати діяльність на інші області, де живуть великі громади наших співвітчизників, — Мілан, Венеція, Флоренція і Неаполь.

Серед «організацій співвітчизників», які отримують організаційну і фінансову підтримку з боку РЦНК, — культурна асоціація «Русское поле», яку очолює емігрантка з Росії Катерина Корнілкова. Вона регулярно відвідує окуповані проросійськими бойовиками українські міста Луганськ і Донецьк, де зустрічається з ватажками терористів.

Очолювана нею організація періодично проводить в Італії акції на підтримку так званих «ЛНР і ДНР». Активісти «Русского поля» поширюють серед італійців брехливу інформацію про те, що уряд України здійснює геноцид російськомовних жителів Донбасу.

Крім підтримки «організацій співвітчизників», РЦНК проводить тематичні семінари, на які запрошує представників італійських політичних партій і громадських організацій. Один із постійних гостей цих заходів — активіст «Товариства партизан

Італії» Сільвіо Марконі, член партії «Комуністичне відродження Італії». Марконі відомий тим, що навесні 2016 року видав книжку «Донбас. Чорні нитки пам'яті видалено». Тираж книжки було направлено до «ЛНР», де його урочисто розподілили серед місцевих бібліотек.

Активну політичну діяльність в Італії веде й дочка Осипова Ірина, яка є президентом асоціації Російсько-Італійська молодь (РІМ) Асоціація РІМ проводить публічні акції на підтримку самопроголошених «ЛНР» і «ДНР». І. Осипова має тісні зв'язки з партією «Брати Італії», є помічником глави партії Джорджії Мелоне.

З 2014 року І. Осипова підтримує особисте знайомство з Андреа Пальмері, який нині перебуває в окупованому Луганську й організовує звідти візити в «ЛНР». У Луганську вже побували член «правої» партії «Брати Італії — Національний альянс» Марроне і депутат Європарламенту від Італії Елеонора Форенца.

РФ веде активну роботу, спрямовану на створення «культурних» центрів на тимчасово окупованих територіях України. Так, у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка (м. Луганськ) 2016 року було створено Фінський культурний центр. Керівником цього центру є Яана Куртті, яка водночас очолює Спілку дружби Фінляндії та Новоросії. На відкритті центру вона зазначила: «Своє головне завдання ми бачимо в проведенні лекцій про Фінляндію, її історію, культуру та суспільне життя. Крім того, організуємо курси з вивчення фінської мови. Сподіваюся, що молоді ЛНР буде дуже цікаво розширити свій кругозір і дізнатися багато цікавого про Фінляндію»⁶.

На території так званої «ДНР» активно діє інформаційне агентство DONI, яке очолює фінський журналіст Янус Путконен. На сайті цього агентства повідомляється, що «воно має намір доводити до західної аудиторії альтернативну, незвичну для тамтешнього глядача версію подій на Донбасі»⁷. Зокрема, в одному зі своїх матеріалів Я. Путконен заявляє: «...оборона Донбасу — це захист не тільки його жителів і його чудових міст... Це захист людства. Що буде з Донбасом, те буде й з усім світом. Звичайно, Захід зовсім не думав про це, коли готував переворот у Києві.

Я був у ті дні в Києві і вів серйозне розслідування подій на Майдані. Те ж саме я хочу робити тут — докопуватися до правди і показувати її. Якщо у Фінляндії, та й у будь-якій іншій західній країні дізнаються, що насправді відбувається на Донбасі, там будуть масові виступи протесту проти української агресії. Люди мають зрозуміти, що це вільна країна, яка всіма способами намагається мирним шляхом владнати конфлікт. І «русский мир» у цьому дуже допомагає. Тут немає російської армії, але є серця російських людей, які відкриті жителям Донбасу. Звичайно, вони заслуговують правди. Але картинка, яку дають на Заході, абсолютно неприйнятна».

Отже, війна в інформаційному просторі стрімко набирає обертів, а відтак є сенс вивчати тактику і стратегію противника, щоб завдавати випереджувальних ударів.

Ми маємо визнати, що Україна перебуває в самому розпалі нової холодної війни, в якій інформаційна складова стала ще більш значущою, ніж у попередній.

1. Дубов Д. Инструменты российской пропаганды: старые песни на новый лад. URL: <http://www.ruskiivopros.com/index.php?pag=one&id=740&kat=5&csl=83>. 2. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/HW_druk_fin+site_changed-6e437.pdf. 3. Снегирьов Д. Російські культурні центри в Європі, або Як РФ нав'язує проросійську позицію світові. URL: https://24tv.ua/rosiyski_kulturni_tsentri_v_yevropi_abo_yak_rf_navyazuye_prorosiysku_pozitsiyu_svitovi_n843676; Агентура «русского мира»: як РФ через «культурні центри» нав'язує свою позицію Європі. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/3190/188/113991/#>. 4. Снегирьов Д. Цит. праця. 5. Агентура «русского мира»: як РФ через «культурні центри» нав'язує свою позицію Європі. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/3190/188/113991/#>. 6. В Финском центре в ЛНР прошли первые лекции. URL: <http://on-line.lg.ua/novosti/v-finskom-centre-v-lnr-proshli-pervye-le.html>. 7. Путконен Янус: На Донбассе нет российской армии, но есть сердца русских людей. URL: <http://sputnikbig.ru/novorossiya/item/4799-finskij-zh>.

Krysiak Pavlo. Informational propaganda influence of the Russian Federation on the population of foreign countries (for example, the deployment of «cultural» centers in Europe)

The hybrid method of aggression that the Russian Federation uses not only in relation to Ukraine, but also to democratic states in general, is gradually destroying the world order customary for society. Systemic discrediting of international law, the problem of borders, the transformation of migration processes into weapons, the loss of confidence in the media systems, the new post-Cold War propaganda cycle — only a small part of those phenomena that are formed and supported by the Russian Federation.

Despite the seemingly large-scale revelations of Russian propaganda as separate political scientists and whole groups of researchers, numerous decisions to counter Russian propaganda, this phenomenon has to face constantly. Attempts to counteract, in particular, cases involving journalists from the Russian media, Sputnik and RT, which were not allowed to meet EU leaders or EU country leaders, are sporadic.

One of the elements of the hybrid warfare, which during the past 20 years Russian special services are leading against Ukraine and its partners — Western democracies, is the activity of so-called Russian cultural centers. The task of the Russian intelligence services is to formulate, in the information field of the European countries, political «support groups» with the help of «cultural» centers financed and controlled by the Russian government, which would promote an alternative pro-Russian opinion.

The first steps of the President of the Russian Federation, V. Putin, in this direction were the order of February 2, 2010 on the creation of the Grychakov Public Diplomacy Fund. This fund is a Russian non-governmental organization headquartered in Moscow. The official purpose of the fund is to promote the foreign policy interests of Russia; to form abroad a favorable social, political and business climate for Russia; to involve civil society institutions in foreign policy processes.

In addition to the Fund for the Support of Public Diplomacy named after Gorchakov, in other European countries under the auspices of Russian embassies and under the diplomatic cover, other Russian centers of culture and friendship work well. In Italy, such centers are the Russian Cooperation and the Russian Center for Science and Culture. Interestingly, both, formally independent organizations are headed by Oleg Osipov, a professional journalist who has worked for 20 years as a correspondent for the TASS news agency both in Moscow and abroad.

The Russian Federation is actively working to create «cultural» centers in the temporarily occupied territories of Ukraine. So, in the 2016 Luhansk Taras Shevchenko National University (Luhansk), a Finnish cultural center was created. The head of this center is Jaan Kurtti, who at the same time heads the Friendship

Union of Finland and Novorossiia. At the opening of the center, she noted: «We see our main task in conducting lectures on Finland, its history, culture and public life. In addition, we organize courses on the study of the Finnish language. I hope that the young LPR will be very interested in expanding our horizons and learning a lot about Finland».

Consequently, the war in the information space is rapidly gaining momentum, and therefore it makes sense to study the tactics and strategy of the enemy in order to put forward strikes.

Keywords: information and propaganda influence, information warfare, Russian Federation, Russian hybrid aggression, Russian propaganda, «cultural» centers.